

Sanselige mirakler – og klodens klima

Af Ole Jensen

Kloden har fået feber. Af indlysende grunde: Vi ser helt ensidigt på naturen som *råstof og materiale for mennesket*. Den er til for os, og så er det sagt. Det er forudsat i vort forbrugsliv, i arbejdsliv, produktion og økonomi. Vi har et *brutalt natursyn* – i praksis og som oftest uden at skænke det en tanke.

Jeg var i en årrække forstander for en højskole i Nordsjælland. Midt i skolens park står der et stort, velformet egetræ og lyser næsten som livets træ i Edens Have. Jeg kan ikke blive træt af at se på det.

Hvorfor kan jeg ikke det? For hvis jeg nu havde kaldt en skovfoged til og bedt ham vurdere, hvad træet var værd i kroner og ører, hvis vi fældede det og solgte det til plankegulve eller designermøbler, så ville han se på det med et andet blik end det, jeg ser med, når jeg ikke kan blive træt af at se på det. Han ville se på dets værdi som materialet træ, dets *værdi som råstofressource*.

Vi fældede det selvfølgelig ikke. For det har også værdi ved at få lov at stå, som det er, og gro videre, blot en anden værdi: *Det fryder sindet!* Det kan alle mærke, der kaster et blik ud af vinduet en sommermorgen. Der kan skrives digte om denne fryd, og det kan males. Træet har en indtryksværdi eller skønhedsværdi – en *æstetisk værdi*. Det kan man for eksempel se på Olaf Rudes to herlige malerier inde i Folketingssalen af de gamle egetræer på Skejten på Lolland. Og ganske vist er det ikke en eg, men en ydmyg hyld, Johs. V. Jensen besynger i digtet "Envoi", men hvilken poesi er der ikke i disse enkle linier: "Nu breder hylden/ de svale hænder/ mod sommermånen"!

Æstetisk værdi har egetræet i parken, som det er *i sig selv* fra naturens hånd – "uberørt af menneskehånd". Værdi som materialet træ får det ved, at vi lægger hånd på det: fælder det og skærer det i brædder. Det gror ikke længere, og dets naturgroede form er udskiftet med materialets form, som vi har givet det – som planker eller brædder.

Og vi kan ikke fortryde det. Vi kan ikke samle stumperne og klistre dem sammen med Knold og Totlim og sætte det tilbage på stubben og sige: "Voks igen"!

Dette er oplysende. Der ligger to erkendelser i det. Det afslører, at *vi ikke er almægtige*. Vi kan fratage træet dets liv og naturgroede form og få nytte af det på den måde. Men vi kan ikke give det dets liv og form tilbage. Der er grænser for menneskemagt, helt konkret! Vi lever vort liv og udfolder vores produktion af goder ud fra noget *givet* – noget, som forefindes, som er der i forvejen, som vi ikke har lavet og ikke kan genskabe. Det er den ene erkendelse.

Den anden er, at *derfor kan vi gå for vidt*. Vi kan *overudnytte*, og det sådan, at det ikke kan gøres godt igen. Det er hele klimaændringsproblematikken i en nøddeskal: Vi overudnytter. Vi er grebet af overmod. Vi mangler respekt for det dyb af natur, som er grundlag for alle vore aktiviteter – og som er der "før" os i sin egen væld og skønhed og værdighed.

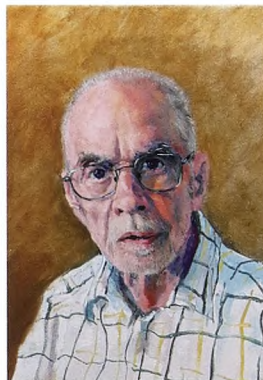
Og ganske vist er det sådan, at mennesket ikke ville kunne overleve, hvis ikke det besad evnen til tage naturforekomster i sin tjeneste som energi og materialer. I vores moderne vestlige kultur er vi ekstraordinært gode til det. Derfor er vi blevet så velhavende. Vi er verdensmestre i at udnytte natur som ressourcer til vores produktion af goder.

Men vi er også verdensmestre i forskelsløst og hensynsløst slid på naturen. Der er ikke balance mellem vores brug af naturen og vores føling med den og respekt for den i dens skønhed og værdighed og vælde. Der er ikke balance mellem "bruge" og "værne". I 1 Mosebog kap. 2 står der, at Gud Herren tog Adam – det betyder Mennesket som sådan – og satte ham i Edens have til at "dyrke den og vogte den". "Vogte" er det samme som "passe på", "værne (om)". I dette ordpar – "dyrke og vogte" eller "*bruge og værne*" – ligger der opskriften på et program for en balanceret materiel kultur. Men det er vi desværre milevidt fra. Derfor har vi klimaændringerne. Hvis der er noget, vi ikke er verdensmestre i, er det at "værne".

Naturen i dens væld og skønhed aftvinger *undren og beundring*. Jeg må igen ty til Johs. V. Jensen. I sin Nobelpristakketale fra 1945 siger han: "En almægtig række af håndgribelige mirakler er verden, en fontæne af glæde". Tænk for eksempel på sommerfuglene – de hundredtusindvis af arter, den ene mere forunderlig end den anden. "*Håndgribelige mirakler*", kalder han det: noget ydre, fysisk, til at tage og føle på, ikke noget luftigt eller åndeligt. Verden består af konkrete, *sanselige mirakler og glædeskilder*.

Hvor kan vi *næne* at føre denne udslettelseskamp mod dem? Hvor er forundringen og beundringen – i vores levevis og i produktion og økonomi? Hvor er følelsen af *agtelse* for skaberværket i dets stolte, sindrige mangfoldighed?

Det må vi genopdage. Det er vejen til et *nyt natursyn* – og *en ny politik*.

Ole Jensen, f. 1937, er professor emeritus, dr.theol. Han har været højskoleforstander, præst og domprovst samt rektor for Præsternes Efteruddannelse.